DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

17. april 2008 *

I sag C-456/06,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland) ved afgørelse af 5. oktober 2006, indgået til Domstolen den 16. november 2006, i sagen:

Peek & Cloppenburg KG

mod

Cassina SpA,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne G. Arestis, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász og J. Malenovský (refererende dommer),

* Processprog: tysk.

generaladvokat: E. Sharpston
justitssekretær: kontorchef M.-A. Gaudissart,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 15. november 2007,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Peek & Cloppenburg KG ved Rechtsanwalt A. Auler

— Cassina SpA ved Rechtsanwalt A. Bock

— den polske regering ved E. Ośniecką-Tamecką, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved H. Krämer og W. Wils, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 17. januar 2008,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167, s. 10).

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en sag mellem Peek & Cloppenburg KG (herefter »Peek & Cloppenburg«) og Cassina SpA (herefter »Cassina«) vedrørende det forhold, at møbler stilles til rådighed for almenheden, og at møbler udstilles, hvilket ifølge Cassina krænker selskabets eneret til spredning.

Retsforskrifter

Internationale bestemmelser

3 Traktaten om ophavsret inden for Verdensorganisationen for Intellektuel Ejendomsret (WIPO) (herefter »WCT-traktaten«) og WIPO-traktaten om fremførelser og fonogrammer (herefter »WPPT-traktaten«), der begge blev vedtaget den 20. december 1996 i Genève, blev godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved Rådets afgørelse 2000/278/EF af 16. marts 2000 (EFT L 89, s. 6).

4 Artikel 6 i WCT-traktaten, der har overskriften »Retten til udbredelse«, bestemmer:

»1. Ophavsmændene til litterære og kunstneriske værker har eneret til at tillade, at originalen eller kopier af deres værker gøres tilgængelige for almenheden gennem salg eller anden overdragelse af ejendomsretten.

2. Intet i denne traktat indskrænker de kontraherende parters frihed til at fastlægge de eventuelle betingelser, på hvilke den i stk. 1 omhandlede rettighed anses for udtømt, når der første gang er foretaget salg eller anden form for overdragelse af ejendomsretten til originalen eller en kopi af værket med ophavsmandens tilladelse.«

5 Artikel 8 i WPPT-traktaten, der har overskriften »Retten til udbredelse«, giver udøvende kunstnere eneret til at tillade, at originalen eller kopien af deres på fonogram optagne fremførelser gøres tilgængelige for almenheden gennem salg eller anden overdragelse af ejendomsretten.

6 Artikel 12 i WPPT-traktaten fastsætter en lignende ret for producenter af fonogrammer.

Fællesskabsbestemmelser

7 9., 10., 11., 15. og 28. betragtning til direktiv 2001/29 bestemmer:

»(9) Udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret og beslægtede rettigheder bør være et højt beskyttelsesniveau, da sådanne rettigheder er af afgørende betydning for den intellektuelle skabelsesproces. En sådan beskyttelse bidrager til at bevare og udvikle kreativiteten til gavn for ophavsmænd, kunstnere, producenter, forbrugere, kulturen, industrien og almenheden generelt […]

(10) Hvis ophavsmænd og kunstnere skal kunne fortsætte deres kreative og kunstneriske arbejde, er det nødvendigt, at de modtager et passende vederlag for anvendelsen af deres værker, og det samme gælder producenterne, der skal kunne finansiere dette arbejde […]

(11) En effektiv og rigoristisk beskyttelsesordning for ophavsret og beslægtede rettigheder er et af de vigtigste redskaber til at sikre de nødvendige ressourcer til skabelsesprocessen og kulturproduktion i Europa og navnlig garantere skabende og udøvende kunstneres uafhængighed og værdighed.

[…]

(15) Den diplomatiske konference, der blev afholdt inden for rammerne af Verdensorganisationen for Intellektuel Ejendomsret (WIPO) i december 1996, førte til vedtagelsen af to nye traktater, nemlig WIPO-traktaten om ophavsret og WIPO-traktaten om fremførelser og fonogrammer […]. Dette direktiv tjener ligeledes til at gennemføre et vist antal af disse nye internationale forpligtelser.

[…]

(28) Ophavsretlig beskyttelse efter dette direktiv omfatter eneretten til at kontrollere spredning af et værk, der indgår i et fysisk gode. Første salg i Fællesskabet af et originalværk eller eksemplarer heraf foretaget af rettighedshaveren eller med dennes samtykke udtømmer retten til at kontrollere videresalg af den pågældende frembringelse i Fællesskabet […]«

8 Direktivets artikel 4, der har overskriften »Retten til spredning«, bestemmer:

»1. Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde enhver form for spredning til almenheden ved salg eller på anden måde af deres originalværker eller eksemplarer heraf.

2. Spredningsretten udtømmes ikke i Fællesskabet for så vidt angår originalværker eller eksemplarer heraf, medmindre første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Fællesskabet af den pågældende genstand foretages af rettighedshaveren eller med dennes samtykke.«

9 Artikel 1, stk. 1 og 2, i Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT L 346, s. 61) bestemmer:

»1. Medlemsstaterne indfører i overensstemmelse med bestemmelserne i dette kapitel, jf. dog artikel 5, ret til at tillade eller forbyde udlejning og udlån af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker […].

2. I dette direktiv forstås ved »udlejning«: det forhold, at et værk med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel for et begrænset tidsrum stilles til rådighed med henblik på brug.«

10 I henhold til artikel 9, stk. 1, i direktiv 92/100 giver »[m]edlemsstaterne […] [udøvende kunstnere, producenter af den første optagelse af en film og radio- eller fjernsynsselskaber] […] eneret til at gøre [de beskyttede genstande], herunder eksemplarer deraf, tilgængelige for almenheden ved salg eller på anden måde; denne ret benævnes i det følgende »spredningsret««.

11 Direktiv 92/100 blev ophævet ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/115/EF af 12. december 2006 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT L 376, s. 28). Sidstnævnte direktiv gengiver med lignende formuleringer de ovenfor nævnte bestemmelser i direktiv 92/100.

Nationale bestemmelser

12 § 15, stk. 1, i lov om ophavsret (Urheberrechtsgesetz) af 9. september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1273) bestemmer:

»Ophavsmanden har eneretten til den faktiske udnyttelse af værket; denne ret omfatter bl.a.:

[…]

spredningsretten (§ 17),

[…]«

13 Lovens § 17, stk. 1, bestemmer:

»Spredningsretten er retten til at udbyde originalværket eller eksemplarer heraf til almenheden eller bringe originalværket eller eksemplarer heraf i omsætning.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

14 Cassina fremstiller siddemøbler. Sortimentet omfatter møbler, der fremstilles efter design af Charles-Edouard Jeanneret, også kaldet Le Corbusier. Bl.a. fremstilles

lænestole og sofaer af serien LC 2 og LC 3 samt bordsystemet LC 10-P. Cassina har indgået en licensaftale vedrørende fremstilling og forhandling af disse møbler.

15 Peek & Cloppenburg forhandler dame- og herrebeklædning gennem butikker i hele Tyskland. Selskabet har i en af sine butikker indrettet et hvileområde for kunder med lænestole og sofaer af model LC 2 og LC 3 og et sofabord fra bordsystemet LC 10-P. I et udstillingsvindue i en af sine butikker har Peek & Cloppenburg som dekoration udstillet en lænestol af model LC 2. Disse møbler hidrører ikke fra Cassina, men er fremstillet uden Cassinas samtykke af en virksomhed i Bologna (Italien). Ifølge den forelæggende ret var sådanne møbler på det pågældende tidspunkt ikke ophavsretligt beskyttet i den medlemsstat, hvor de blev fremstillet.

16 Da Peek & Cloppenburg herved efter Cassinas opfattelse krænkede dennes rettigheder, anlagde Cassina sag mod virksomheden for Landgericht Frankfurt med påstand om, at den skulle ophøre med denne adfærd og give Cassina oplysninger, bl.a. om distributionskanalerne for møblerne. Desuden nedlagde Cassina påstand om, at Peek & Cloppenburg tilpligtedes at betale erstatning.

17 Da Landgericht Frankfurt gav Cassina medhold, og da appelinstansen i det væsentlige stadfæstede førsteinstansrettens afgørelse, iværksatte Peek & Cloppenburg »revisionsanke« for Bundesgerichtshof.

18 Bundesgerichtshof har anført, at da Cassina er indehaver af en eksklusiv spredningsret som omhandlet i § 17 i lov om ophavsret af 9. september 1965, afhænger rettens afgørelse af spørgsmålet, om Peek & Cloppenburgs ovennævnte adfærd har krænket denne ret.

19 Ifølge retten foreligger der almindeligvis spredning, når originalværket eller eksemplarer heraf, ved overdragelse af ejendomsretten hertil eller besiddelsen heraf, bringes fra den interne virksomhedssfære ud til almenheden. Det kan i denne forbindelse være tilstrækkeligt, at overdragelsen af besiddelsen sker for en blot midlertidig periode. Spørgsmålet er imidlertid, om der kan antages at foreligge spredning til almenheden ved anden adfærd end salg, som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29, i forbindelse med en adfærd, der består i at gøre ophavsretligt beskyttede eksemplarer tilgængelige for almenheden, uden at der sker en overdragelse af ejendomsretten hertil eller besiddelsen heraf, og således uden en overdragelse af den faktiske rådighedsbeføjelse, idet eksemplarerne, som det er tilfældet i hovedsagen, anbringes i salgslokaler alene med henblik på at kunne bruges af kunderne.

20 Bundesgerichtshof er desuden i tvivl med hensyn til, om alene det forhold, at eksemplaret af et værk fremvises i et butiksvindue, uden at det gøres tilgængeligt for brug, også udgør en form for spredning til almenheden som omhandlet i denne bestemmelse.

21 Derudover ønsker den forelæggende ret oplyst, om kravet om beskyttelse af varernes frie bevægelighed i artikel 28 EF og artikel 30 EF under de i hovedsagen omhandlede omstændigheder begrænser udøvelsen af spredningsretten.

22 På denne baggrund har Bundesgerichtshof besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) a) Skal det anses for at udgøre enhver spredning på anden måde [end ved salg] i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 4, stk. 1, i direktiv

2001/29, når tredjemand gives mulighed for at gøre brug af reproduktioner af ophavsretligt beskyttede værker, uden at denne adgang til brug indebærer en overførelse af den faktiske rådighedsbeføjelse over reproduktionerne?

b) Foreligger der også spredning efter artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29, når reproduktioner af ophavsretligt beskyttede værker fremvises offentligt, uden at tredjemand gives mulighed for at gøre brug af reproduktionerne?

2) I bekræftende tilfælde:

Strider udøvelsen af retten til spredning i de ovennævnte tilfælde imod beskyttelsen af de frie varebevægelser, når de fremviste reproduktioner ikke nyder nogen ophavsretlig beskyttelse i den medlemsstat, hvori de er fremstillet og bragt i omsætning?«

Vedrørende anmodningen om genåbning af den mundtlige forhandling

23 Ved en skrivelse indgået til Domstolen den 7. marts 2008 har Cassina, efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse, anmodet om genåbning af den mundtlige forhandling i henhold til artikel 61 i Domstolens procesreglement. Cassina har navnlig gjort gældende, at generaladvokaten har lagt flere urigtige argumenter til grund for forslaget til afgørelse, har tilsidesat Domstolens praksis og ikke har taget alle sagens relevante faktiske omstændigheder i betragtning. Cassina ønsker således at fremlægge yderligere oplysninger for Domstolen.

24 Hertil bemærkes, at det hverken i Domstolens statut eller procesreglement er bestemt, at parterne har mulighed for at afgive bemærkninger til generaladvokatens forslag til afgørelse (jf. bl.a. dom af 30.3.2006, sag C-259/04, Emanuel, Sml. I, s. 3089, præmis 15).

25 Domstolen kan ganske vist af egen drift, på forslag af generaladvokaten eller på parternes begæring i overensstemmelse med artikel 61 i procesreglementet træffe bestemmelse om genåbning af den mundtlige forhandling, såfremt den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller at sagen skal afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne (jf. bl.a. dom af 13.11.2003, sag C-209/01, Schilling og Fleck-Schilling, Sml. I, s. 13389, præmis 19, og af 17.6.2004, sag C-30/02, Recheio — Cash & Carry, Sml. I, s. 6051, præmis 12).

26 Domstolen finder imidlertid, efter at have hørt generaladvokaten, at den i nærværende sag er i besiddelse af alle de oplysninger, der er nødvendige for at besvare spørgsmålene.

27 Følgelig er det ikke fornødent at træffe bestemmelse om genåbning af den mundtlige forhandling.

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det første spørgsmål, litra a) og b)

28 Med det første spørgsmål, litra a) og b), ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om begrebet spredning til almenheden på anden måde end ved salg

af et originalværk eller et eksemplar heraf, som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29, skal fortolkes således, at det dels omfatter det forhold, at almenheden gives mulighed for at gøre brug af reproduktioner af et ophavsretligt beskyttet værk, uden at overdragelsen af retten til brug indebærer en overdragelse af ejendomsret, dels offentlig fremvisning af disse reproduktioner, men uden at der gives mulighed for at gøre brug af reproduktionerne.

29 Hverken artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 eller nogen anden bestemmelse heri indeholder en tilstrækkelig præcisering af begrebet spredning til almenheden af et ophavsretligt beskyttet værk. Begrebet er imidlertid nærmere defineret i WCT-traktaten og WPPT-traktaten.

30 I den forbindelse bemærkes, at de fællesskabsretlige forskrifter ifølge fast retspraksis så vidt muligt skal fortolkes i lyset af international ret, navnlig når disse forskrifter netop har til formål at gennemføre en international aftale indgået af Fællesskabet (jf. bl.a. dom af 14.7.1998, sag C-341/95, Bettati, Sml. I, s. 4355, præmis 20, og af 7.12.2006, sag C-306/05, SGAE, Sml. I, s. 11519, præmis 35).

31 Det er ubestridt, hvilket følger af 15. betragtning til direktiv 2001/29, at dette direktiv har til formål på fællesskabsniveau at gennemføre de forpligtelser, der i henhold til WCT-traktaten og WPPT-traktaten påhviler Fællesskabet. Under disse omstændigheder skal begrebet spredning i direktivets artikel 4, stk. 1, så vidt muligt fortolkes i lyset af definitionerne i disse traktater.

32 WCT-traktaten definerer i artikel 6, stk. 1, begrebet retten til udbredelse — hvilken ret tilkommer ophavsmændene til litterære og kunstneriske værker — som eneretten

til at tillade, at originalen og kopier af deres værker gøres tilgængelige for almenheden gennem salg eller »anden overdragelse af ejendomsretten«. Desuden indeholder artikel 8 og 12 i WPPT-traktaten den samme definition af den ret til udbredelse, der tilkommer udøvende kunstnere og producenter af fonogrammer. Således forbinder de relevante internationale traktater udelukkende begrebet udbredelse med overdragelsen af ejendomsretten.

33 Eftersom bestemmelsen i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 i denne sammenhæng omhandler spredning »ved salg eller på anden måde«, skal dette begreb fortolkes i overensstemmelse med disse traktater som en form for spredning, der skal indebære en overdragelse af ejendomsretten.

34 Denne konklusion gælder også ved en fortolkning af de bestemmelser, der vedrører udtømningen af spredningsretten i henholdsvis WCT-traktaten og i direktiv 2001/29. Bestemmelserne herom er fastsat i artikel 6, stk. 2, i WCT-traktaten, hvorefter udtømningen er forbundet med den samme adfærd som den, der omhandles i artikel 6, stk. 1. Således udgør artikel 6, stk. 1 og 2, i WCT-traktaten en helhed, som skal fortolkes samlet. Disse to bestemmelser omhandler udtrykkeligt adfærd, som indebærer en overdragelse af ejendomsretten.

35 Artikel 4, stk. 1 og 2, i direktiv 2001/29 har den samme opbygning som artikel 6 i WCT-traktaten, og de har til formål at gennemføre denne. I lighed med artikel 6, stk. 2, i WCT-traktaten fastsætter direktivets artikel 4, stk. 2, at retten til spredning af originalværket eller eksemplarer heraf udtømmes ved det første salg eller anden overdragelse af ejendomsretten over genstanden. Eftersom artikel 4 gennemfører artikel 6 i WCT-traktaten, og da artikel 4 ligesom artikel 6 i WCT-traktaten skal fortolkes i sin helhed, følger det, at udtrykket »på anden måde« i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes i overensstemmelse med fortolkningen af artikel 4, stk. 2, dvs. at spredningen skal indebære en overdragelse af ejendomsretten.

36 Det følger af det ovenstående, at det udelukkende og kun er adfærd, som indebærer en overdragelse af ejendomsretten til en genstand, der er omfattet af begrebet om spredning til almenheden på anden måde end ved salg af originalværker eller eksemplarer heraf som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29. Ifølge de af den forelæggende ret fremlagte oplysninger er det åbenbart, at dette ikke er tilfældet ved den i hovedsagen omhandlede adfærd.

37 Det må i modsætning til det af Cassina hævdede fremhæves, at disse konklusioner ikke anfægtes af 9.-11. betragtning til direktiv 2001/29, hvorefter udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret bør være et højt beskyttelsesniveau, ophavsmændene bør modtage et passende vederlag for anvendelsen af deres værker, og beskyttelsesordningen for ophavsret skal være effektiv og rigoristisk.

38 Denne beskyttelse kan nemlig kun gennemføres inden for de rammer, som fællesskabslovgiver har udstukket. Følgelig tilkommer det ikke Domstolen at skabe nye rettigheder for ophavsmændene, der ikke er hjemlet i direktiv 2001/29, og således udvide betydningen af begrebet spredning af det originale værk eller et eksemplar heraf ud over den betydning, som fællesskabslovgiver har villet tillægge det.

39 Det tilkommer fællesskabslovgiver i givet fald at ændre fællesskabsbestemmelserne om beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, hvis lovgiver finder, at beskyttelsen af ophavsmænd ikke er sikret på et tilstrækkeligt højt niveau ved de gældende bestemmelser, og at anvendelser som de i hovedsagen omhandlede skal betinges af ophavsmændenes samtykke.

40 Der kan med den samme begrundelse ikke gives medhold i Cassinas argumentation om, at begrebet spredning af det originale værk eller et eksemplar heraf skal fortolkes udvidende, da den i hovedsagen omhandlede adfærd er forkastelig, eftersom indehaveren af ophavsretten ikke har fået vederlag for brugen af eksemplarer af værket, hvilket værk er beskyttet af lovgivningen i den medlemsstat, hvor eksemplarerne bruges.

41 Følgelig skal det første spørgsmål besvares med, at begrebet spredning til almenheden på anden måde end ved salg af det originale værk eller et eksemplar heraf, som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29, udelukkende indebærer overdragelse af ejendomsretten over denne genstand. Følgelig udgør den omstændighed, at almenheden blot gives mulighed for at gøre brug af reproduktioner af et ophavsretligt beskyttet værk, eller at disse reproduktioner fremvises offentligt, men uden at der gives mulighed for at gøre brug af reproduktionerne, ikke en sådan spredning.

Om det andet spørgsmål

42 Da det første spørgsmål er blevet besvaret benægtende, er det ufornødent at besvare det andet spørgsmål.

Sagens omkostninger

43 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Begrebet spredning til almenheden på anden måde end ved salg af det originale værk eller et eksemplar heraf, som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet, indebærer udelukkende en overdragelse af ejendomsretten over den pågældende genstand. Følgelig udgør den omstændighed, at almenheden gives mulighed for at gøre brug af reproduktioner af et ophavsretligt beskyttet værk, eller at disse reproduktioner fremvises offentligt, men uden at der gives mulighed for at gøre brug af reproduktionerne, ikke en sådan form for spredning.

Underskrifter